

Datum: 2024-06-10

Dnr. mottagare: LI2023/03629

Dnr. NSVA: NSVA 24/00049

Remissvar över betänkandet SOU 2023:72 En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande

Sammanfattning

Nordvästra Skånes Vatten och Avlopp (NSVA) anser att utredningen gjort ett bra jobb med att identifiera de utmaningar som kommuner står inför avseende hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande, samt att redogöra för de många och ibland inte helt tydliga steg och ansvarsområden som finns vid planeringen av våra vattenresurser. Vi instämmer i svårigheterna med att reglera dagvatten i detaljplanering idag, mycket på grund av avsaknaden av bestämmelser i plan- och bygglagen. Att dagvatten inte är definierad som en egen vattennyttighet försvårar frågan ytterligare. Vi är därmed positivt inställda till att dagvatten bryts ut ur termen avlopp och på så vis får en tyngd som saknas i dagsläget. NSVA ser även positivt på möjligheten att ställa krav på dagvattenhantering på kvartersmark i och med föreslagna ändringar i lagen om allmänna vattentjänster. Dock ser vi vissa utmaningar med hur förslaget är formulerat samt möjligheten att säkerställa privata anläggningars funktion över tid. Vi anser även att frågan om att ställa fördröjningskrav på kvartersmark i befintlig miljö, där de stora utmaningarna för en långsiktigt skälig och hållbar dagvattenhantering finns, kräver mer uppmärksamhet än vad den getts i utredningen. Vi förutsätter att frågan ska behandlas i kommande utredningar.

NSVA:s yttrande har fokuserat på författningsförslagen samt kapitlen som rör de två senare uppdragen i utredningen: Säkerställa en hållbar dagvattenhantering respektive Trygga dricksvattenförsörjningen. Huvudfokus har därmed legat på lagen om allmänna vattentjänster och plan- och bygglagen. Uppdrag 1, Säkerställa miljö kvalitetsnormer, berörs inte. Huvudrubrikerna följer betänkandets uppdelning, och består av Författningsförslag – där specifika författningsförslag samt tillhörande författningskommentarer bemöts, samt Dagvatten respektive Dricksvatten – där mer övergripande kommentarer, synpunkter och insikter kring utredningen med fokus på respektive vattennyttighet presenteras.

Författningsförslagen

Nedan följer NSVA:s synpunkter på specifika författningsförslag samt tillhörande författningskommentarer. Synpunkterna är uppdelade efter vattennyttighet: dagvatten respektive dricksvatten.

Dagvatten

Definition av dagvatten i lagen om allmänna vattentjänster och plan- och bygglagen

NSVA tycker att det är positivt att dagvatten får en egen definition och bryts ut ur termen avlopp i både lagen om allmänna vattentjänster och plan- och bygglagen. I detaljplaneprocessen beskrivs dagvattenhanteringen i många fall enbart i planbeskrivningen, men eftersom den inte är bindande saknas garanti för ett faktiskt genomförande. En egen legaldefinition innebär en förbättring av befintliga förutsättningar. Begreppet avlopp bör dock även ses över i samtliga relevanta lagar och vi instämmer i rimligheten att avvakta Sveriges genomförande av EU:s kommande avloppsdirektiv.

Förslaget om tillägg av 22 a § lagen om allmänna vattentjänster

NSVA är överlag mycket positiva till att förslaget till den nya paragrafen öppnar upp för möjligheter att hantera dagvatten på kvartersmark. Vi anser däremot att möjligheten att ställa fördröjningskrav på kvartersmark inom befintliga områden bör bemötas ytterligare och förenklas.

Vi anser även att det finns några saker som behöver förtydligas. Det bör klargöras ytterligare vem inom kommunen som ska kunna utfärda förelägganden. Vi håller med utredningen om att det inte bör göras av VA-huvudmannen. Då VA-huvudmannen är sakkunnig vad gäller exempelvis ledningsnätets kapacitet och gällande branschstandard, är det dock rimligt att VA-huvudman ingår i processen som leder till ett föreläggande. Detta kan till exempel ske i form av remissinstans vid lovärenden och detaljplaner. I fall som följer 22 a § första stycket 1 behöver VA-huvudmannen kunna ställa krav på fastighetsägare att bestämmelser på fördröjning uppfylls innan anslutning till VA-nätet godkänns. Detta är inte att se som ett direkt föreläggande, snarare som en påminnelse om redan ställda krav, men kan uppfattas så från mottagarens sida. Här är samarbetet mellan föreläggande instans och VA-huvudman mycket viktig. Även frågan om vite bör specificeras – kan VA-huvudmannen stå för ett vitesföreläggande eller hamnar detta ansvar på föreläggande instans?

Det är även otydligt när ett föreläggande får utfärdas. Vi anser att förelägganden enligt paragrafen ska kunna utfärdas med syftet att dagvattenåtgärder på kvartersmark ska kunna bidra till den allmänna VA-anläggningens funktion, det vill säga dagvatten motsvarande 10-årsregn i befintlig bebyggelse och 20-årsregn i ny bebyggelse. På sidan 916 i författningskommentarerna till förslaget står det bland annat:

” [...] är en återkomsttid för nederbörden på upp till 20 år rimligt att kräva att den allmänna va-anläggningen ska klara vid planläggning för ny bebyggelse och 10 år i befintlig bebyggelse, utan att förelägganden om hantering av dagvatten på enskild tomt ska behöva beslutas.”

Ovanstående stycke kan tolkas som att den allmänna VA-anläggningen måste klara av att hantera 10- respektive 20-årsregn utan hjälp från dagvattenåtgärder på kvartersmark. Vi föreslår att författningskommentarerna uppdateras så att det är tydligt vad som gäller. Om kravet är ställt enligt presenterad tolkning anser NSVA att en stor del av syftet med författningsförslaget och möjligheten att ställa fördröjningskrav på kvartersmark går förlorat. En av de största utmaningarna med dagvattenhantering uppstår i mindre detaljplaner, helt privata detaljplaner samt i befintlig miljö där möjligheten till allmän fördröjning är mycket begränsad, om inte obefintlig. Där är möjligheten till fördröjning på kvartersmark även för dimensionerande regn avgörande för en skälig och hållbar dagvattenhantering.

Förslaget till 22 a § anger att kommunens vattentjänstplan ska ge vägledning vid bedömning av förutsättningarna för föreläggande med stöd av första stycket 2. I dagsläget finns inga tydliga krav på vattentjänstplanens innehåll gällande dagvattenåtgärder. För att kommuner ska kunna utfärda

förelägganden enligt första stycket 2 hade det därför varit användbart med riktlinjer kring vad planen bör innehålla för att utgöra tillräckligt stöd för förelägganden.

Förslaget om tillägg i 28 och 47 a §§ lagen om allmänna vattentjänster

Om författningsförslaget 22 a § är utformat så att det ska gå att förelägga fastigheter att vidta åtgärder som ska kunna bidra till att hantera dimensionerande dagvattenflöden, det vill säga upp till 10- respektive 20-årsregn, instämmer NSVA med att ersättningskostnader täcks av VA-taxan enligt 28 och 47 a §§ lagen om allmänna vattentjänster. Är dagvattenåtgärderna i stället tänkta att bidra till hanteringen av kraftigare regn anser vi att det är orimligt att kostnaderna bekostas av VA-kollektivet.

Förslaget om tillägg i 4 kap. 16 § stycke 6 och 6 kap 40 § plan- och bygglagen

Remissens förslag om tillägg i plan- och bygglagen 4 kap. 16 § stycke 6 och 6 kap 40 § skulle förbättra förutsättningarna för att hantera dagvatten i detaljplaneringen, och säkerställa att genomförandet av skyddsbestämmelserna också fullföljs. Att kunna reglera så att bygglov först får ges när nödvändiga dagvattenlösningar presenterats och godkänts ger ytterligare förutsättningar för att miljö kvalitetsnormer för vatten på sikt kommer kunna förbättras.

Förslaget om tillägg i 8 kap. 9 § stycke 6 plan- och bygglagen

Vi tycker att det är positivt att det ställs krav på vattenförsörjning, avlopp och dagvattenhantering på tomter där exempelvis dagvattenåtgärder inte har specificerats i detaljplanen samt på tomter utanför planlagt område. Det är bra att ha i åtanke att tillägget potentiellt kan leda till att lovprövningar blir mer omfattande och att arbetsbelastningen för VA-huvudmannen som remissinstans blir högre.

Dricksvatten

Förslaget om tillägg av 6 e § lagen om allmänna vattentjänster

NSVA ställer sig positiva till tillägget av 6 e § i lagen om allmänna vattentjänster. Vi anser dock att formuleringen "om det behövs för att säkerställa ett tillräckligt skydd" är otydlig. Det framgår inte vad som menas med tillräckligt skydd. Kravet borde i stället gälla för alla vattentäkter som uppfyller de angivna kriterierna.

Vidare anser vi att det endast bör vara länsstyrelsen som ska få besluta om vattenskyddsområde för att säkerställa likalydande bestämmelser mellan kommunerna. Kraven som ställs ska vara beroende av vattentäktens egenskaper och inte av vilken kommun man befinner sig i. Annars finns det en risk att verksamheter söker sig till den kommunen där kraven är minst stränga.

Ett förslag till en möjlig omformulering av 6 e § i enlighet med våra synpunkter är:

6 e § För allmänna vattentäkter som ger mer än tio kubikmeter per dygn i genomsnitt eller som försörjer fler än 50 personer ska kommunen eller va-huvudmannen ansöka om skydd av vattenområdet enligt 7 kap. miljöbalken hos berörd länsstyrelse.

Förslaget om ändring i 2 § förordningen om allmänna vattentjänster

I flera kommuner har ett bolag ansvar för VA-verksamheten. Har utredningen tagit i beaktande om även de ska kunna meddela föreskrifter enligt paragrafen?

Dagvatten

Föreslagen definition för dagvatten anger inte någon övre gräns för vilka flöden som kan anses räknas som dagvatten under VA-huvudmannens ansvar. Detta kan innebära potentiella problem när det kommer till att särskilja VA-huvudmannens, kommunens och fastighetsägarens ansvar gällande hantering av ytvatten. Vidare upplever vi att termerna dagvatten och skyfall används förvirrande utbytbar i utredningen, bland annat i kapitel 8.3 och 10.6, vilket ytterligare försvårar gränsdragningen mellan "normala" och "onormala" nederbördshändelser och därmed även ansvarsfrågan. Vi är medvetna om svårigheterna att särskilja dessa händelser när det saknas en tydlig definition av skyfall, och ser därför positivt på att frågan ska utredas vidare. Dock finns det idag redan en etablerad branschstandard som specificerar VA-huvudmannens dagvattenansvar och vilka regnhändelser som kan räknas till mer eller mindre normala. Utredningen bekräftar på många vis denna uppdelning och skulle med avseende på detta kunna förtydliga ansvarsfrågan ur ett VA-huvudmannaskapsperspektiv.

En av de identifierade utmaningarna i betänkandet är att regleringen av underhållet av en dagvattenanläggning är otydlig. När ansvaret för dagvattenåtgärder delvis läggs på privata fastighetsägare till följd av förelägganden enligt 22 a § lagen om allmänna vattentjänster blir det ännu viktigare att det finns stöd för att kunna ställa krav på underhåll för att säkerställa att åtgärdens funktion bibehålls även i framtiden. Det anses därmed vara positivt att paragrafen gör det möjligt att förelägga fastighetsägare att både vidta och underhålla åtgärder. Genom det föreslagna tillägget i 8 kap. 9 § PBL tillsammans med underhållskravet i 8 kap. 15 § PBL anser vi att fastighetsägarens ansvar för underhåll av dagvattenanläggningar på tomten tydliggörs ytterligare. Om dagvattenåtgärderna utgör en del av den allmänna VA-anläggningen är det viktigt att fånga upp de fall där underhållet är bristfälligt och att anläggningarnas funktion kan säkras även på längre sikt. Vi anser därför att det bör förtydligas hos vem det ansvaret ligger. Det bör tas i beaktande om ovanstående tillägg kan leda till att byggnadsnämnden får en ökad arbetsbelastning till följd av ökat tillsynsarbete. I och med att byggnadsnämnden inte har krav på sig att bedriva uppsökande tillsynsarbete kommer arbetsbelastningen troligtvis att påverkas av i vilken grad de får in upplysningar.

Dricksvatten

NSVA anser att en av de viktigaste delarna i arbetet för att trygga en framtida dricksvattenförsörjningen är att säkerställa att processen för att skapa ett vattenskyddsområde ges tillräckliga resurser. I dagsläget är processen krånglig med långa handläggningstider. Det är viktigt att vattenskyddsföreskrifter är moderna och välreglerade.

Vid inrättande av nya vattenskyddsområden är det ofta regleringen av ersättning till fastighetsägare, enligt 7 kap 22 § och 31 kap 4 § miljöbalken, som är mest tidskrävande. För att påskynda processen finns det därför ett stort behov av att ta fram vägledande dokumentation över hur det ska göras.

På sidan 822 diskuteras kostnadseffektiviteten av åtgärden att inrätta vattenskyddsområden. Det nämns bland annat att det är väldigt komplext och kostsamt att rena förorenade grundvattentäkter. Vi anser att det även är värt att nämna att rening i efterhand inte ens är möjlig i många fall i och med att vattentäkter kan bli permanent fördärvade.

För att Dricksvattenutredningens förslag ska kunna nås tror vi att det även behövs handfast hjälp till VA-huvudmannen.